

Yksin vai yhdessä – kun eläin ei voi valita

Yksinäisyys on olotila, josta kärsivät myös muut eläimet. Toisaalta kaikilla eläimillä ei ole mahdollisuutta kokea ainoatakaan yksinäistä hetkeä.

Me ihmiset olemme hyvin sosiaalisia olentoja. Useimmiten tapaamme toisiamme päivittäin niin työpaikoilla, kaupoissa kuin kotonakin. Keväällä puhjennut COVID-19-pandemia pakotti meidät kuitenkin eristäytymään ja välttämään kontakteja toistemme kanssa. Pandemian myötä nousikin suuri huoli eristäytymisen ja yksinäisyyden vaikutuksista hyvinvointiimme. Yksinäisyys ei kuitenkaan ole ainoastaan ihmiselle ominainen olotila.

Sosiaaliset eläimet

Jotkut eläinlajit ovat luonteeltaan erakoita. Näiden lajien edustajat tapaavat lajitovereitaan kenties vain suvunjatkamisen tai ravinnonhankinnan merkeissä. Esimerkiksi karhut ja ilvekset sekä sinivalaat ja suuret kissaeläimet, kuten jaguaarit ja lumileopardit, viihtyvät suurimmaksi osaksi omissa oloissaan.

Toisin on kuitenkin monen ihmisen kanssa elävän eläinlajin laita. Suurin osa niin sanotuista kotieläimistä onkin sosiaalisia laumaeläimiä. Näille eläimille sosiaalinen vuorovaikutus ja lajitovereidensä läheisyys ovat niille lajityypillisesti kuuluvia tarpeita, joiden estyessä ne eivät voi hyvin.

Esimerkiksi sudesta polveutuva koira on hyvin sosiaalinen laumaeläin, jonka sosiaaliset taipumukset ovat ihmisen kanssa vietetyn 30 000 vuoden myötä vain vahvistuneet.

Eristämisellä on vakavia seurauksia

Kun sosiaalisen eläimen tarve kanssakäymiseen lajitovereidensä kanssa estetään, on seurauksena ongelmia eläimen hyvinvoinnille. Eläimen eristäminen ja siitä seuraavat yksinäisyys ja tylsyys aiheuttavat kärsimystä, joka ilmenee muun muassa käyttäytymishäiriöinä.

Esimerkiksi stereotyyppistä, toistuvaa ja kaavamaisista käyttäytymistä nähdäänkin usein muun muassa eläintarhoissa, joissa yksinäisyys voi määrittää eläinten koko elämää. Surullisenukuisia tapauksia ovat esimerkiksi norsut ja miekkavalat, jotka ovat eläneet yksinäisyydessä vuosikymmenten ajan. Näiltä sosiaalisuudestaan ja älykkyydestään tunnetuilta eläimiltä on estetty täysin mahdollisuudet elää suhteessa muihin eläimiin. Ne on tuomittu yksinäisyyteen, joka ei tule päättymään pandemian jälkeenkään.

Lukuisissa tutkimuksissa on osoitettu, että vankeusjärjestelmässä ihmisille tehtävä sosiaalinen eristäminen on hyvin haitallista. Eristyksen on todettu aiheuttavan vangeille erittäin vakavaa psyykkistä vahinkoa. Eristämisen on todettu aiheuttavan myös muille kädellisille merkittäviä ja pitkäkestoisia psykologisia haittoja, kuten häiriöitä tarkkaavaisuudessa ja oppimisessa, sekä masennusta ja itsensä vahingoittamista, vaikka eristäminen olisi lyhytaikaistakin. Eristämisen haitalliset vaikutukset on todettu myös hiirillä ja rotilla, ja eristämisestä aiheutuvat pelkotilat ovat myös esimerkiksi koirilla selkeästi osoitettavissa.

Yksinäisyyden aiheuttamissa masennustiloissa eläimen kyky kokea mielihyvää on madaltunut, odotukset tulevaisuuden suhteen ovat negatiivisemmat ja käytös apaattista. Koirille ja kissoille määrätäänkin myös Suomessa mielialalääkkeitä muun muassa eroahdistuksen aiheuttaman masennuksen ja ahdistuksen hoitoon.

Ihmisen eristäytyminen on etuoikeus

Samalla kun ihminen tuomitsee toiset eläimet elämänmittaiseen eristykseen, ei toisilla taas ole mahdollisuutta kokea ainoatakaan yksinäistä hetkeä. Eläintuotannossa eläimen ei ole välttämättä fyysisesti edes mahdollista siirtyä omaan rauhaansa, esimerkiksi pois aggressiivisen toverin tieltä.

Muutoin hyvin sosiaalinen sika saattaa stressaantuneena vahingoittaa lajitoveriaan, ja se tarvitsisikin riittävästi tilaa sekä seurusteluun että toisten väistämiseen. Broilerikasvattamoiden kymmenien tuhansien lajitovereidien keskellä yksinäisyys on täysin mahdotonta.

Monimutkaisia sosiaalisia suhteita muodostavien lajien jäsenten ei ole tungoksessa mahdollista rakentaa luonnollisia suhteita ja ryhmiään. Yksinäisyys eläimen omana valintana ja mahdollisuutena omaan tilaan on yhtä tärkeää kuin mahdollisuus sosiaalisuuteenkin.

Onkin helppo huomata, kuinka mahdotonta eläintuotannossa on turvata lajityypillisten käyttäytymistarpeiden toteutuminen niin yksinäisyyden kuin sosiaalisuudenkaan suhteen

Lähteet

Cacioppo, J. T., Cacioppo, S., Cole, S. W., Capitanio, J. P., Goossens, L., & Boomsma, D. I. (2015). Loneliness Across Phylogeny and a Call for Comparative Studies and Animal Models. *Perspectives on Psychological Science*, 10(2), 202–212. <https://doi.org/10.1177/1745691614564876>

Grassian, Stuart, Psychiatric Effects of Solitary Confinement, 22 WASH. U. J. L. & POL'Y 325 (2006), https://openscholarship.wustl.edu/law_journal_law_policy/vol22/iss1/24

<https://www.theguardian.com/environment/gallery/2020/apr/15/self-isolating-animals-species-social-distancing-wwf>

<https://www.onegreenplanet.org/animalsandnature/lonely-animals-prove-there-is-nothing-fun-about-captivity/>

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/10/16/koira-karsii-yksinaisyydesta-enemman-kuin-ihminen-lemmikkien-ahdistusta>